

ΟΙ ΕΣΤΗΜΜΕΝΟΙ ΗΜΙΠΑΡΑΦΡΟΝΕΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Η ΠΑΡΑΞΕΝΙΕΣ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝΟΥ ΟΣΜΑΝ Γ'

Πενήντα χρόνια κλεισμένος στο σεράι. Το πρώτο εξωφρενικό διάταγμα του 'Οσμάν. 'Η ανεξήγητες συμπτώσεις του και αντιπάθειές του. Οι υπεβίβασμοί των στρατηγών και οι προβιβάσμοι των άσημάντων πελιτών. Το άναστάτωμα της Αυτοκρατορίας. 'Όπου απαγορεύεται στα άλογα να έχουν πέταλα, κτλ.

ΤΑΝ, το 1754, πέθανε ο σουλτάνος Μαχμούτ Α' —ένας από τους καλύτερους μονάρχες της 'Οθωμανικής αυτοκρατορίας, ο πρώτος Τούρκος ηγεμών που φρόντισε να καλλιεργήσει μεγάλες διπλωματικές σχέσεις με τα Ευρωπαϊκά κράτη— στο θρόνο των χαλιφών ανέβηκε ο αδελφός του, ο 'Οσμάν Γ'. Δεν μπορούμε βέβαια να ισχυριστούμε ότι ο σουλτάνος αυτός ήταν παράφρων. Μά είχε τόσες πολλές και περίεργες παραξενιές, ώστε πολύ συχνά έδινε την εντύπωση ότι ήταν τρελλός—και, μάλιστα, επικίνδυνος τρελλός! Μερικές από τις ιδιοτροπίες του θα σάς αναφέρουμε στο σύντομο αυτό ιστορικό σημείωμα.

Ο 'Οσμάν ήταν πενήντα ετών όταν, με το θάνατο του αδελφού του, εκλήθη να γίνει ο άνωτάτος πνευματικός άρχηγός των πιστών, ο αντιπρόσωπος του 'Αλλάχ επί της γης. 'Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι ως την εποχή εκείνη δεν είχε θύει διάβλου από το σεράι!.. Τόν ελχαν κλεισει εκεί μέσα γιατί φοβόντουσαν μήπως δολοφονήσει τον αδελφό του για να τον διαδεχτεί. Τα μόνα ταξίδια που είχε κάνει, ήταν μερικοί νυχτερινοί περιπάτοι με τη βάρκα στα μαγευτικά παράλια του Βοσπόρου. 'Αγνούσε όλες τις επαρχίες της Τουρκίας κι' είχε μιά ιδέα πολύ άμυδρά για τα κράτη της Ευρώπης, που τα θεωρούσε βάρβαρα και καθυστερημένα! Καταλαβαίνετε βέβαια, ότι η μακροχρόνια αυτή 'εγκάθειξη' μέσα σ' ένα παλάτι, είχε αποτέλεσμα να τον κάνει βαρύνυμο και νευρικό, παράξενο και ιδιότροπο. Το πρόσωπό του, πάντοτε σκυθρωπό και σνεφερισμένο, μαρτυρούσε ότι μιά ανεξήγητη άγωνία του έσφιγγε διαρκώς την καρδιά.

Ο 'Οσμάν ζούστικε το σπασί του Προφήτου στο 'Εγιούπ, την 22 Δεκεμβρίου 1754. Μόλις γύρισε στο παλάτι του, η πρώτη του δουλειά ήταν να υπογράψει ένα χάρτι-σερίφ (αυτοκρατορικό διάταγμα), με το όποιο πρόσταζε να κλειθούν όλες ή ταβέρνες, να μη βγαίνουν ή γυναίκες έξω κάθε μέρα και να τροποποιήσουν οι φαγιάδες την περιβολή τους. Με το πρώτο μέτρο, ο πατισάχ τά κατάφερε να δυσαρεστήσει τόν άγα των γεννιτσάρων, τόν μοσταντζήματαση, τόν τοπτισηματαση και άλλους... στυλιβάτας τού κράτους, οι όποιοι είχαν μεριδίό από τά κέρδη τών ταβερναρίδων. "Όσο για τις γυναίκες, ο 'Οσμάν τούς άπηγόρευσε να βγαίνουν έξω από τό σπίτι τους την Κυριακή, την Πέμπτη και την Παρασκευή, για να πάρουν μιά ιδέα της μωσταντζής ζωής τών σκλάβων τού χαρεμού! Τέλος, οι φαγιάδες υποχρεώθηκαν να φοράνε μιά περιβολή που να τούς ξεχωρίζη άπ' τούς πιστούς, για να μη μπορούν ν' αναμνησκόνται μαζί με τούς 'Οθωμανούς στην κοινωνική ζωή τού τόπου —για να ζούν, με δυό λόγια, στο περιθώριο.

Έχετε τώρα ποιοί ήσαν οι λόγοι που έκαναν τόν καινούργιο πατισάχ να λάβη αυτά τά μέτρα; Ο 'Οσμάν ήθελε να εκδιωχθή τούς ύπνυχτους του για τόν μακροχρόνιο περιορισμό του στο σεράι, ήθελε να περιτυλίξη όλο τό κράτος του με τίς άνωσίδες τού χαρεμού. "Όπως έκείνος έτέρρας όλη του τή ζωή χωρίς να έχη τό δικαίωμα να διασκεδάση, χωρίς να μπορεί να βγη έξω όποτε ήθελε αυτός, χωρίς να έχη τήν παραμικρή έλευθερία, έτσι και οι ύπνυχτοί του δεν έτρεπε να ηργαίνον στίς ταβέρνες για να διασκεδάσουν σέ παρέες, ούτε ή γυναίκες να κάνουν περιπάτους όποτε τούς άρεσε, ούτε και οι φαγιάδες να έχουν τήν έλευθερία να μπαίνουν παντού, φορώντας μιά στολή που τούς ίσοπέδανε με τούς Τούρκους!

"Όλη ή 'Οθωμανική αυτοκρατορία έτρεπε να κανονίξη τή ζωή της στο ύπόδειγμα τού χαρεμού. Αύτή ήταν ή προσταγή τού πατισάχ! 'Η άποστροφή γενικά τού 'Οσμάν για κάθε χαρά και διασκέδασα, ήταν τόσο μεγάλη, ώστε ο σουλτάνος έώωξε άπ' τό σεράι τούς μουσικούς και τούς άοιδούς και άπαγόρευσε στίς γυναίκες του —στίς πεντακόσιες, άν άγαπάτε, γυναίκες του— να μιλούν και να γελούν δυνατά!

Τόν καιρό που ο 'Οσμάν ήταν κλεισμένος στο σεράι και ζούσε στο περιθώριο της ζωής, δεν έκανε άλλη δουλειά από τό πρώι άς τό βράδυ, παρά να παρεκκλινοθή τά διάφορα πρόβασα που μπαίν-

δευανον στο παλάτι και να σχηματίξη συμπάθειες ή αντιπάθειες, ά-καίλογος τών στιγμιαίων εντυπώσεων του. Μόλις ανέβηκε λουπών στο θρόνο, ένα από τά πρώτα του μελήματα, ήταν να τιμωρήση τούς άνθρώπους που δεν έχώνευσε —άδιάφορο άν έκείνοι δεν είχαν έρθει ποτέ σέ καμιά επαφή μαζί του και δεν τού έκαναν τό παραμικρό κακό— και να άνταμειψη έκείνους, οι όποιοι, για τόν ένα ή τόν άλλο λόγο, προκάλεσαν τήν είνουά του. Και άρχισε τότε ένας χορός μεταθέσεων, παύσεων και διορισμών, που διά παραμικρή ιστορική στά διοικητικά χρογικά τής 'Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Οι ύπνυχτοι τού σουλτάνου έβλεπαν με κατάληξη τόν διοικητή μιάς μεγάλης επαρχίας στα βάθη τής Μικράς 'Ασίας να μετατίθεται σέ μιά άλλη επαρχία, που βρισκόταν έξη μέρες μακριά, όχι πειά με τόν βαθμό που κατείχε, αλλά ν' έξευτελιτοικό υποβιβασιμό. 'Αλλοί καφετζήδες τών άνωκτόρων όνομαζόντουσαν στρατηγοί και πολλοί στρατηγοί υποβιβαζόντουσαν σέ βοηθούς γραφείων. Ο 'Οσμάν καθήρεσε μιά μέρα τόν Τσελεμπή Μουσταφά, τόν γιγατό τής Αίλης, έπειδή ή κομπόστα που έφαγε... είχε λίγη ζάχαρη, σάν νάφταιγε γι' αυτό ο γιατρός! Κι' όταν τό άλογο τού βασιλέως άρχισε κάποτε να κλωτσάη, ο πατισάχ στηρίχτηκε σ' αυτό τό γεγονός για να έξορίση τόν... μεγάλο σταυλόαρχη του!

Τέσσερες δόκνηρους μήνες, ή διοικητική μηχανή τού κράτους βρισκόταν σέ παραύουσία, έξ αιτίας τών άλλεπαλλήλων μεταθέσεων τών ύπαλλήλων. Και τό πιο νόστιμο σ' όλη αύτή τήν ύπόθεση είναι όα συχνά ο σουλτάνος άλλαζε γνώμη τήν τελευταία στιγμή και διν' τού συνέβη να μεταθέσει έναλλάξ δυό άνωκτόρους ύπαλλήλους, από τήν μιά άκρη τού κράτους στην άλλη, τέσσερες και πέντε φορές στή συνέχεια! Κανείς δημόσιος λειτουργός δεν στεκότανε στή θέση του. Ο 'Οσμάν έφτασε στο σημείο να καθιάρηση κι' αυτό τόν Μεγάλο Βεζίρη του, έπειδή τή νύχτα τής 19 Μαΐου 1756 έξερράγη μιά πυρκαϊά στή Σταμπούλ. 'Ο Μεγας Βεζίρης έτρεπε να... προβιλήμη αυτό τό γεγονός και να λάβη τά κατάλληλα μέτρα για να μη έκτεταθή ή πυρκαϊά! Πώς λοιπόν να μη τιμωρηθή για τήν άσύνουωση αύτή άμείλιά του; Κι' ο σουλτάνος διάταξε να τόν έξορίσουν στην Κόνσταν. 'Υστερα δυως από τρείς ήμέρες, τόν είδοποίησε να ξεαναγκυρήσιν στην Πόλη για να τού άναθέσει τήν διοίκηση τής Αιγύπτου! Αυτός ήταν ο 'Οσμάν! "Α-στατος πάντοτε και ευμετάβόλος!

***

"Ένα όραίο πρωί, ο πατισάχ έθώαζε ένα φουριάν, διά τού όποιοι άπηγόρευε στίς γυναίκες να φοράνε, και στα σπίτια τους άκόμα, πολύχρωμα φορέματα. Τήν επομένη, με μιά καινούργια αυτοκρατορική διαταγή, είδοποιούντο όσοι είχαν άλογα να τά... ξεπεταλίσουν! Πεταλωμένα άλογα μπορούσαν να έχουν μονάχα όσοι χρημάτισαν βεζίρηδες! 'Εξαιρετικά, ο πατισάχ επέτρεπε σέ μερικούς είνουομένους του να έχουν πεταλωμένα άλογα, άδιάφορο άν δεν χρημάτισαν ποτέ βεζίρηδες. Με μόνη τή διαφορά, ότι ήσαν υποχρεωμένοι να σκεπάζουν με πανά τις πεταλωμένες όπτες τών άλόγων, για να μη κάνουν θόρυβο. Πώς τού ήθετε τόρα τού αυτοκράτορος να βγάλη αύτή τή διαταγή; 'Απλούστατα, μιά νύχτα, ένδ στρφογύριζε στο κρεβάτι του και δεν μπορούσε να κλειση μάτι, άκουσε κάτω από τό κρεβάτι του τόν κρότο που έκαναν τά πέταλα ένός άλόγου. 'Ο θόρυβος αυτός τόν ένέκνευσε περισσότερο και άποφάσισε να... καταργήση τά πέταλα.

Πολύ δυως χαρακτηριστικό τής νοστορίας και τής άσταθείας τών ασθημάτων τού 'Οσμάν Γ' εινε και τό παρακάτω περιστατικό:

"Ο πατισάχ είχε στην ύπηρεσία του έναν εταμπούκ—όγλαϊς, άγνώστου γεννησεως, καταγωγής και προελεύσεως. Μά ο νέος αυτός πού τόν έλεγαν Νισάν, ήταν τόσο όραϊός και είχε φωνή τόσο γλυκειά, ώστε κατέκτησε τή συμπάθεια και τήν είνουα τού αυτοκράτορος. Χάρης στην καλλιφωνία του, έγινε μιά μέρα μουσίζης, χωρίς να έχη τά προσόντα και τή μόρφωση που χρειαζόταν γι' αυτό τό λειτουργήμα, άλλ' άπλόως γιατί ήταν ή έπιθυμία τού σουλτάνου. 'Αργότερα, με τήν είνουα πάντοτε τού 'Οσμάν, ο Νισάν έγινε βεζίρης —και Μεγας Βεζίρης!

Δέν κράτησε δυως πολύ καιρό τό θνατο αυτό άξιωμα. Μιά νύχτα έξερράγη μεγάλη φωτιά, ή όποία, άφού έκαψε δυό χιλιάδες σπίτια, κατέστρεψε και τό μέγαρο τής 'Υψηλής Πύλης. Ο 'Οσμάν, τρελλός από τό θυμό του, διάταξε ν' άποκεφαλίσουν τόν Μεγάλο Βεζίρη κάτω από τήν κεντρική πύλη τών άνωκτόρων. Δυό όρες ύστερα από τήν έκτέλεση, ο πατισάχ, μετανοημένος για τή διαταγή που έδωσε, έτρεπε να ξεκριμάση μόνος τού πτώμα τού

